

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Фольклорно-етнографічна практика студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців ОКР «бакалавр» спеціальностей 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія.

Фольклорно-етнографічна практика для студентів I курсу проводиться у II семестрі згідно з навчальними планами підготовки студентів-філологів. На проведення практики відводиться 3 кредити (90 год).

Мета практики. Фольклорно-етнографічна практика має на меті дослідження особливостей традиційної матеріальної та духовної культури України: збір та систематизацію регіонального фольклору, старожитностей, предметів побуту (знаряддя праці, хатнє начиння, рушники, елементи одягу) тощо; закріплення та практичне застосування теоретичних знань, отриманих в теоретичних курсах з різних дисциплін, розвиток комунікативних навичок студентів.

Метою зумовлені наступні **завдання практики:**

- з'ясувати час та характер заселення місцевості, у якій проводиться талановитих та
- виявити основні регіональні типи первинно завезеної фольклорної традиції та характер її подальшої трансформації;
- знайти найбільш талановитих та відомих у цій місцевості носіїв фольклорно-етнографічної традиції та зафіксувати їх репертуар;
- зібрати фольклорно-етнографічний матеріал, задокументувати його і ввести у науковий обіг.

Отримані студентами на практиці навички самостійної роботи повинні стати основою для широкого їх використання під час самостійної трудової діяльності.

В процесі проведення практики студент повинен **знати:**

- основні ознаки фольклору й усної народної творчості;
- календарну та сімейну обрядовість.
- світоглядні уявлення та вірування українців;
- теорію фольклору;
- основні фольклорні жанри, їх жанроутворюючі ознаки;
- основні ознаки фольклорних, постфольклорних та фольклоризованих творів;
- історію формування регіонального фольклорного матеріалу.
- основні поняття української етнографічної науки, її методологію і завдання;
- етапи етнічної історії населення України, формування етнічної території, особливості етно-демографічного розвитку;
- історико-етнографічне районування України, етнографічні групи українського народу, етнорегіональну, національну і народну символіку;
- основні риси сільськогосподарської культури, поселення і житла, комплекси одягу етнографічних районів України;
- народні промисли і художні ремесла, традиції народного харчування, особливості матеріальної культури в різних районах України;

вміти:

- самостійно отримувати фольклорно-етнографічну інформацію, спілкуватися з її носіями;
- фіксувати фольклорні тексти згідно з науковими вимогами до фольклорного запису;
- користуватися аудіо-візуальними засобами запису фольклорних текстів «з голосу»;
- вести щоденник польових записів;
- самостійно систематизувати та класифікувати фольклорні тексти;
- володіти методикою проведення етнографічного опитування;
- формувати бачення етнографічної палітри регіону, що досліджується.

Місце проведення практики – населені пункти де проживають студенти-практиканти. (Конкретно місце проведення практики визначається щорічним наказом).

Керівництво практики згідно із навчальним навантаженням здійснюють провідні фахівці кафедри української мови і літератури. Загальне керівництво, визначення мети, завдань і місцевості, в якій будуть проводитися записи покладається на доц. Романюк Л. М.

Формою звіту про проведення фольклорно-етнографічної практики є папка з матеріалами, що містить такі структурні частини:

I. Історія населеного пункту (карта), у якому велися фольклорно-етнографічні записи, що включає такі аспекти:

1. Коли створений, вихідцями з яких територій;
2. Які міграційні процеси відбувалися пізніше;
3. Характер населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями;
4. Основні види занять;
5. Наявність культурно-просвітніх закладів та фольклорних гуртків при них;
6. Наявність суто народних фольклорних колективів та окремих талановитих виконавців.

II. Паспорт носія, що обов'язково включає такі позиції:

1. Прізвище, ім'я, по-батькові;
2. Вік.
3. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці;
4. Освіта. Професія. Характер занять.
5. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар;
6. Як часто виконує фольклорні твори;
7. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв;
8. Адреса.

III. Паспорт твору:

1. Від кого записаний;
2. Ким записаний;
3. Коли записаний;
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець;
5. Наукове визначення жанру.

IV. Перелік інформантів із вказівкою сторінок, на яких викладено їх репертуар. Перелік зафіксованих творів за жанровою приналежністю із вказівкою сторінок, на яких вони зафіксовані.

V. Етнографічний матеріал (знахідки, експонати, вироби) тощо, які студенти будуть презентувати на виставці під час захисту практики.

VI. Висновки, що мають включати такі матеріали:

1. Які фольклорні жанри продуктивні, а які – ні на досліджуваній території (у фокусі проведення фольклорної практики); довести матеріалами практики та висловлюваннями тих, від кого проводилися записи.
2. Чи збереглися у досліджуваній території традиційні обряди (календарні, родинні) та супроводжуючий фольклор. Форма їх побутування (автентична, ігрова);
3. Як побутує на досліджуваних теренах казка, охарактеризувати основні форми її трансмісії.
4. Охарактеризувати способи побутування та трансмісії неказкової прози, основні тематичні групи легенд, переказів, усних оповідань, бувальщин. Відзначити місцеві мотиви та персонажі.

5. Чи побутують у досліджуваному фокусі історичні пісні. Які та чому збереглися. Хто їх виконує. Як вони пов'язані з місцевою/регіональною історією.
6. Ким, коли і як виконуються паремії. Паремії яких тематичних груп поширені і в яких вікових групах.
7. Коли, ким і які ліричні пісні виконуються. Чи виконує їх молодь. Наскільки поширені пісні літературного походження.
8. В яких ситуаціях, ким і коли виконуються частівки.
9. Наскільки поширені пост фольклорні явища. Які тематичні групи анекдоту поширені. Як транслюються.
10. Люди яких вікових категорій є основними носіями фольклорної традиції та постфольклорного репертуару;
11. Які форми фольклорної трансмісії фольклорного матеріалу характерні для досліджуваної території;
12. Який вплив мають книжки, шкільні програми, засоби масової інформації та аудіо-візуальні засоби трансмісії фольклору на характер формування та трансмісії фольклорного репертуару у даній місцевості; охарактеризувати характер впливу та навести приклади із посиланням на інформацію носіїв та конкретні записи;
13. Чи спостерігається взаємна рецепція фольклорного репертуару або окремих елементів поезики у місцях спільного проживання представників різних етносів. Охарактеризувати способи рецепції та навести конкретні приклади.

Критерії оцінювання

- 1.Опрацювання наукової, науково-популярної, довідкової літератури та періодичної преси, в якій подаються відомості про населений пункт – 10 балів;
- 2.Проведення опитування інформаторів за запитальником під час практики – 10 балів;
- 3.Фіксація матеріалів практики за допомогою технічних засобів – 10 балів;
- 4.Збирання старовинних речей, предметів побуту – 10 балів;
- 5.Оформлення звітної документації – 5 балів;
- 6.Систематизація звітної документації практики – 5 балів;
- 7.Розробка презентації матеріалів фольклорно-етнографічної практики – 10 балів;
- 8.Участь у проведенні фольклорно-етнографічного свята – 30 балів.

Форма контролю – залік. Студент допускається до складання диференційованого заліку з фольклорно-етнографічної практики у разі виконання програми практики в повному обсязі.

Критерії оцінювання результатів практики

Оцінка «відмінно» – всі завдання практики виконано в повному обсязі. Звіт подано у встановлений термін та містить усі структурні елементи. Відео, аудіо, фото матеріали представлені в достатній кількості.

Оцінка «добре» – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Звіт подано керівнику в установленний термін, містить всі структурні елементи, але є незначні невідповідності.

Оцінка «задовільно» – завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена з помилками.

Оцінка «незадовільно» – більшість завдань невиконані. Звітна документація оформлена з суттєвими помилками. Відсутні відео, аудіо, фото матеріали.

Рекомендована література

Основна література

- 1.Брицина О. Сучасні аспекти методики збирання народної прози //Народна творчість та етнографія. – К., 2003. – №3. – С.24-34.
- 2.Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 286 с.

3. Луканюк Б. Типові форми музично-етнографічної документації. – Львів, 1981. – 24 с.
4. Методичні принципи і прийоми записування усної словесності для студентів 1-3-х курсів спеціальності «Фольклористика» / Укл. Г. Сокіл. – Львів: ЛДУ, 1998. – 30 с.
5. Мишанич М. Архівне опрацювання народновокальних творів: Методичні рекомендації з музично-етнографічної транскрипції. – Львів, 1995. – 20 с.
6. Музично-етнографічна практика: Методичні рекомендації для теоретико-композиторського факультету / Укл. Б. Луканюк. – Київ: МКНЗМК, 1993. – 31 с.
7. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України / Упорядн. Л. Орел, К. Міщенко. – Київ: ІСДО, 1995. – 232 с.
8. Фольклористика: Програма та методичні рекомендації до проведення фольклорної практики студентів філологічного факультету / Укл. Л. Дунаєвська, Л. Шурко. – Київ, 2000. – 40 с.
9. Фольклорна збирацька практика з курсу «Українська народна музична творчість»: Методичні рекомендації / Укл. М. Мишанич, І. Довгалюк. – Київ: РУМК, 1992. – 12 с.
10. Фольклорна практика: Методичні вказівки та програма для студентів перших курсів філологічних факультетів та вчителів / Укл. Т. Борисюк, І. Денисюк, І. Остапик. – Луцьк, 1986. – 42 с.

Додаткова література

1. Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики: Збірник наукових праць / Ред. і упорядн. Б. Луканюк. – Київ, 1989. – 101 с.
2. Балашов Д. Как собирать фольклор (руководство по сбору произведений устного народного творчества). – Москва, 1971.
3. Гнатюк В. Українська народна словесність (в справі записів українського етнографічного матеріалу) // Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість. – Київ, 1966. – С. 37-77.
4. Коваль В. Із досвіду проведення фольклорних експедицій // Музичний фольклор в системі навчання та виховання молоді. – Тернопіль, 2000. – С. 85-89.
5. Колесса Ф. Кілька слів про збирання і гармонізування українських народних пісень // Колесса Ф. Музикознавчі праці. – Київ, 1970. – С. 444-455.
6. Мишанич М. Гаївки: Сюжетно-тематичний польовий питальник. – Львів, 1996. – 16 с.
7. Супруненко В. Народнознавчий запитальник. – Мелітополь, 1994. – 32 с.